

Δρ. Φασουλάς Γιάννης

jfasoulas@staff.teicrete.gr

Μηχατρονικά Συστήματα Ι

« Επενεργητές Μηχατρονικών Συστημάτων »

Εργαστήριο Συστημάτων Ελέγχου & Ρομποτικής
Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης
Ηράκλειο Κρήτης, Ελλάς

Εισαγωγική παρατήρηση

- Τα περισσότερα μηχανοηλεκτρονικά συστήματα συμπεριλαμβάνουν κάποιο είδος κίνησης, ή δράσης η οποία δημιουργείται από μια δύναμη, ή μια ροπή, που έχει ως αποτέλεσμα την επιτάχυνση, την μετατόπιση ή την περιστροφή. Οι επενεργητές είναι οι συσκευές, που προκαλούν αυτή την κίνηση, ή δράση. Έτσι, ένα σημαντικό κομμάτι του σχεδιασμού ενός μηχανοηλεκτρονικού συστήματος είναι η επιλογή του κατάλληλου τύπου μηχανικού ενεργοποιητή. Στη συνέχεια θα καλύψουμε μερικούς από τους πιο σημαντικούς επενεργητές.

Επενεργητές (Actuators) - Γενικά

- **ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΕΠΕΝΕΡΓΗΤΕΣ:** Κυρίως περιστροφικοί κινητήρες οι οποίοι διατίθενται σε τεράστια ποικιλία μορφών και μεγεθών.
  - ✓ **Συνεχούς ρεύματος (DC-PM):** Ιδανικός αν δεν είχε το πρόβλημα των ψηκτρών : Εισάγουν αναξιοπιστία λόγω φθοράς και στατική τριβή που αποτελεί πρόβλημα για τον έλεγχο θέσης.
<https://www.youtube.com/watch?v=LAIPHANEfQo>
  - ✓ **Βηματικοί.** Για εφαρμογές μικρής ισχύος. Θεωρητικά δεν χρειάζονται αισθητήρα θέσης και συστήματα κλειστού βρόχου.
<https://www.youtube.com/watch?v=rxBTNh4iPuA>
  - ✓ **r/c Servo (Remote Controlled Servo).**
<https://www.youtube.com/watch?v=D-QTSghkqVk>
<https://www.youtube.com/watch?v=bu3SPwzcocU>
<https://www.youtube.com/watch?v=-XSXfqd1N58>
  - ✓ **Σερβοκινητήρες εναλλασσομένου (AC Servo):** Τείνουν να επικρατήσουν για εφαρμογές μέσης και μεγάλης ισχύς.
    - Υπέρ : Ευκολία ελέγχου, οικονομικοί, ανυπέρβλητοι για εφαρμογές περιορισμένου χώρου – Τείνουν να επικρατήσουν.
    - Κατά : Απαιτούν μειωτήρα στροφών, υστερούν σε υψηλή ισχύ και δεν μπορούν να υπερφορτισθούν σοβαρά.

Επενεργητές (Actuators) - Γενικά

- **ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΕΠΕΝΕΡΓΗΤΕΣ:**
  - Υπέρ : Απλοί, οικονομικοί και αξιόπιστοι.
  - Κατά: Δυσκολία ελέγχου θέσης (position control) λόγω συμπίεσότητας.
<https://www.youtube.com/watch?v=UUd9LUpKRyY>
- **ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΙ ΕΠΕΝΕΡΓΗΤΕΣ**
  - Υπέρ: Ανυπέρβλητη σχέση ισχύος προς μέγεθος (βάρος), αξιοπιστία.
  - Κατά: Ογκώδη και ρυπαρά παρελκόμενα (μονάδα, σωληνώσεις λαδιού), σχετικά πολύπλοκα και ακριβά εξαρτήματα.
<https://www.youtube.com/watch?v=fvggTPJDwY>
- **ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΕΝΕΡΓΗΤΕΣ**
  - ✓ Πιεζοηλεκτρικοί κρύσταλλοι (Ultrasonic Motor USM)
<https://www.youtube.com/watch?v=sPr2I12urd8>
  - ✓ Μορφομήσιμα μεταλλικά κράματα (Muscle wires)
<https://www.youtube.com/watch?v=-K57cbOhA5g>

Ηλεκτρικοί επενεργητές που θα χρησιμοποιήσουμε στο εργαστήριο

- DC Κινητήρες μόνιμου μαγνήτη
- Κινητήρες rc/servo & smart servo
- Βηματικούς κινητήρες

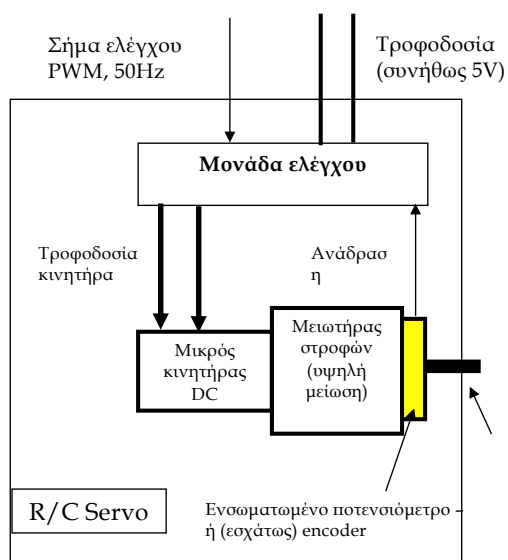

Ρομπότ με επενεργητές τύπου r/c Servo

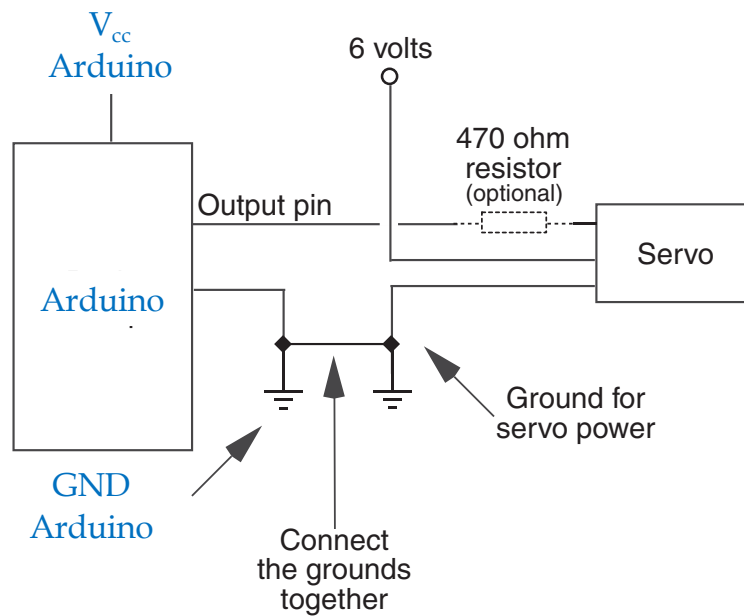
Ανατομία ενός r/c Servo (Remote Controlled Servo)

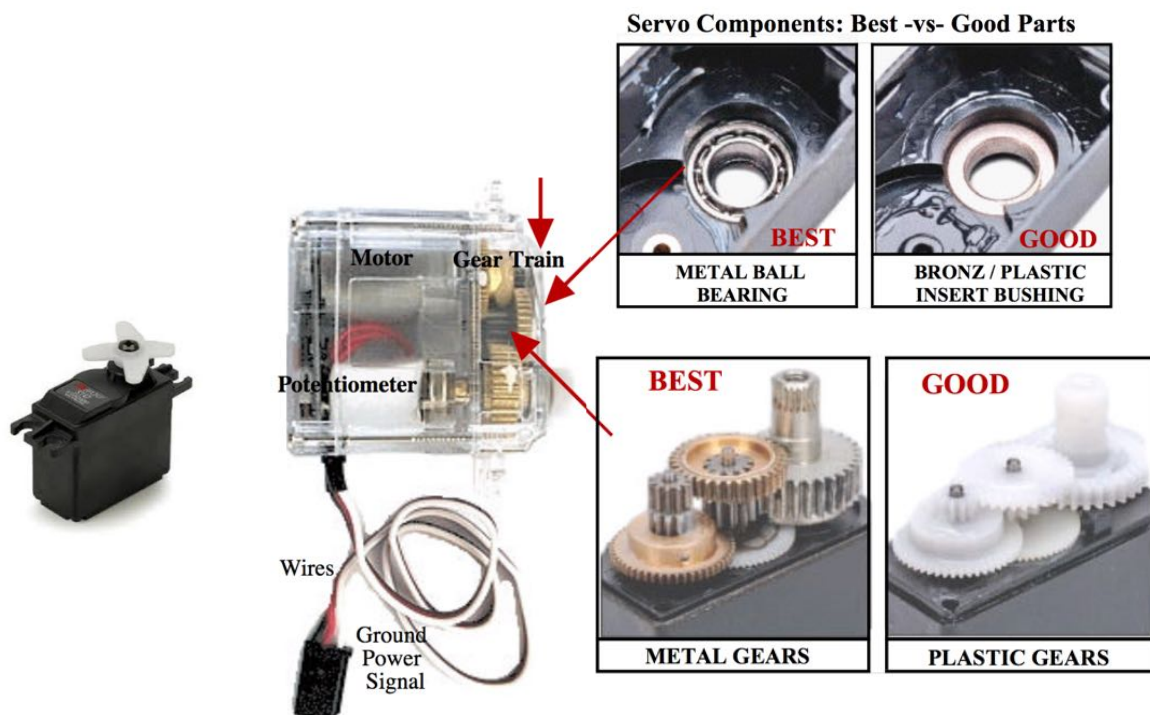
- Μικρής ισχύος ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου γωνίας στροφής
- Γωνίες στροφής : τυπικά +/- 90
- Χρειάζεται απλώς τροφοδοσία και ένα **σήμα ελέγχου PWM**, συνήθως 50 Hz.
- Λόγω της υψηλής μείωσης, η διαθέσιμη ροπή στον άξονα είναι αρκετά υψηλή.

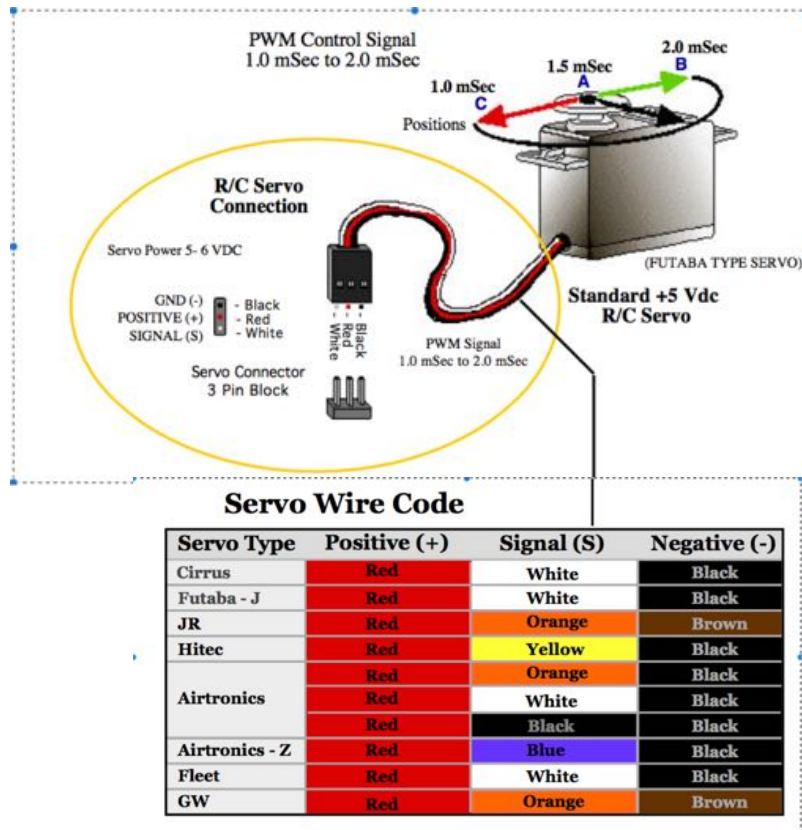
Βασική σύνδεση rc-servo με τον μικροελεγκτή

Ποιοτικά χαρακτηριστικά ενός rc/servo

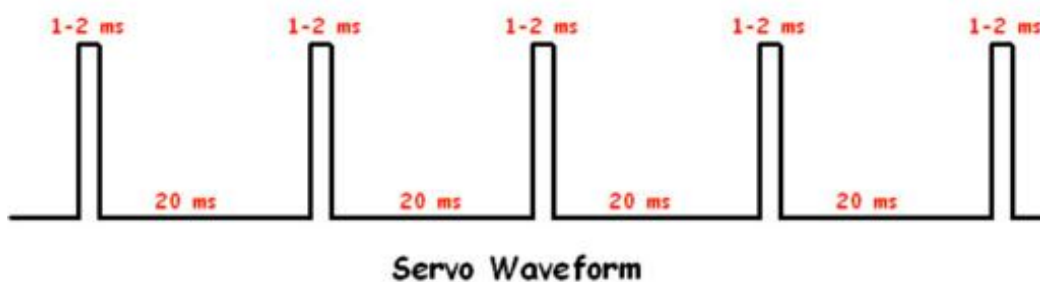
Τυποποίηση καλωδίων rc/servo

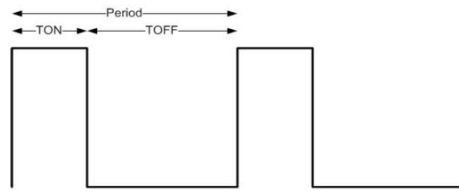
Γενική αρχή λειτουργίας ελέγχου του R/C Servo (σήμα ελέγχου)

- Σήμα που στέλνουμε στο rc/servo για να το ελέγξουμε

Η έννοια του PWM (Pulse Width Modulation)

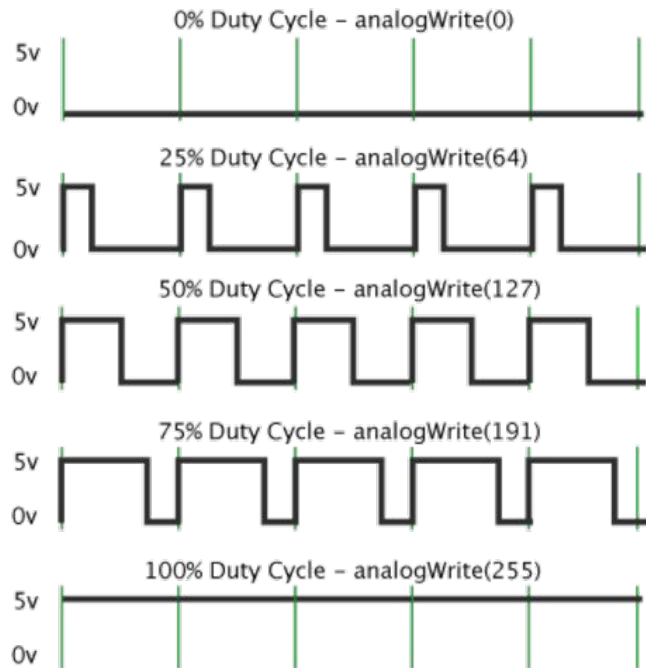

$$\text{Period} = \text{TON} + \text{TOFF}$$

$$\text{Frequency} = 1 / \text{Period}$$

$$\text{Duty Cycle} = \frac{\text{TON}}{\text{TON} + \text{TOFF}} * 100$$

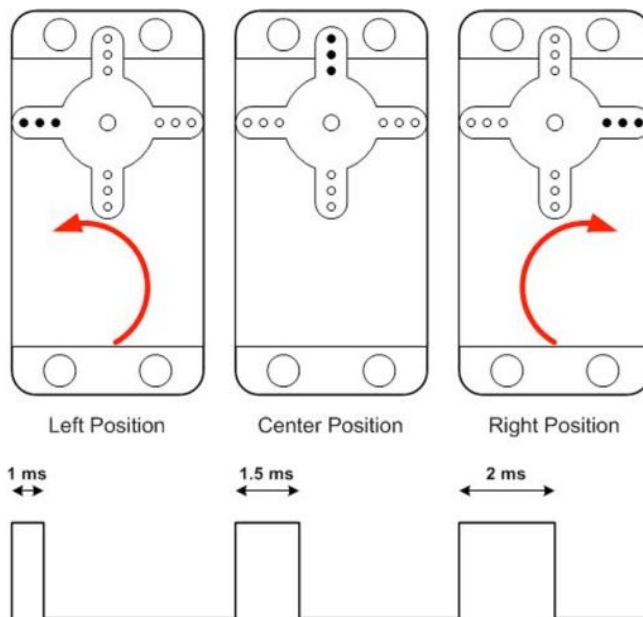
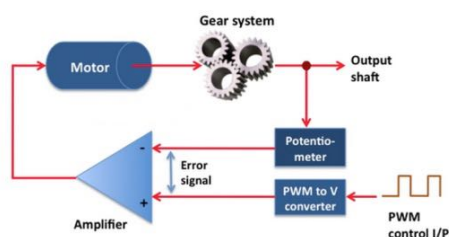
Pulse Width Modulation

Έλεγχος της Θέσης του R/C Servo με κατάλληλο σήμα ελέγχου PWM

Σχήμα ελέγχου

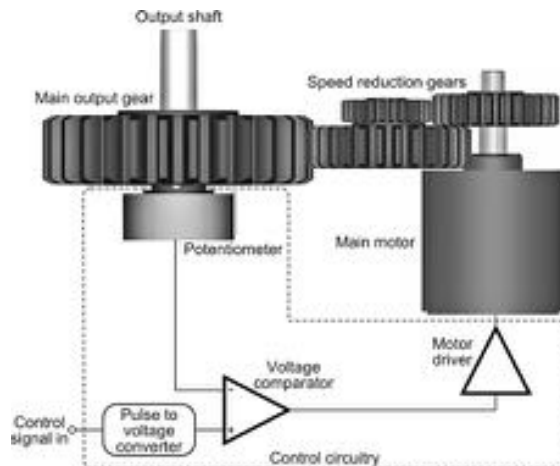
Περίοδος περίπου 20msec ή 50Hz

<http://www.youtube.com/watch?v=zuFVekXDGLk&NR=1>

Βασικό σχήμα ελέγχου του rc-servo

Figure 23-1 A standard-size servo motor for radio-controlled model airplanes and cars. The flanges allow easy mounting, and the output of the servo can be readily attached to wheels, linkages, and other mechanisms. (Photo courtesy Hitec RCD.)

Figure 23-2 How an RC servo works. A control signal causes the motor to turn in one direction or the other, depending on the current position of the output shaft.

Έλεγχος rc/servo με τον μικροελεγκτή Arduino

```

servo | Arduino 1.0
File Edit Sketch Tools Help

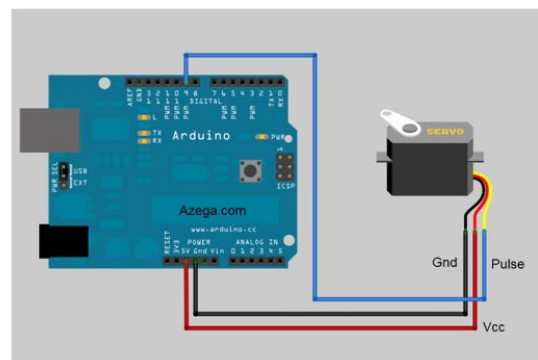
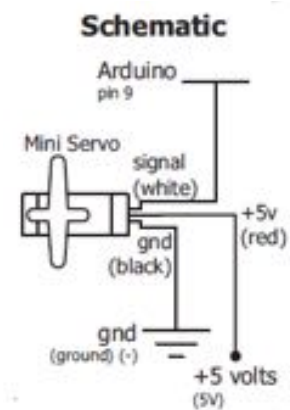
servo

#include <Servo.h>
Servo myservo;
int pos = 0;

void setup() {
  myservo.attach(9);
}

void loop() {
  for(pos = 0; pos < 180; pos += 1)
  {
    myservo.write(pos);
    delay(15);
  }
  for(pos = 180; pos>=1; pos-=1)
  {
    myservo.write(pos);
    delay(15);
  }
}

Done compiling
Binary sketch size: 2614 bytes (of a 32254 byte maximum)
Arduino Uno on COM1
    
```

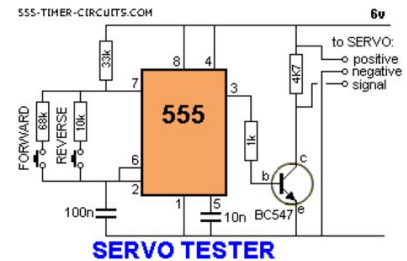

Διάφοροι τρόποι ελέγχου του rc-servo;

- Με την βοήθεια κάποιου προγραμματιζόμενου μικροελεγκτή (Arduino μ-controller)
- Με την βοήθεια μικροελεγκτή ειδικού σκοπού (SSC-32 servocontroller)
- Με την βοήθεια κατάλληλου κυκλώματος ειδικού σκοπού (IC 555)

IC 555
Απαιτείτε να υλοποιήσουμε το κύκλωμα

SSC-32

Απαιτείται να ορίσουμε με κωδικοποιημένο τρόπο την γωνία του servo

Έλεγχος rc/servo με μικροελεγκτή ειδικού σκοπού (SSC-32 servocontroller)

- Μορφή εντολής ελέγχου που στέλνουμε με σειριακό πρωτόκολλο επικοινωνίας στον SSC-32

#(ch) P(pw) T(time) <cr>

Σειριακή επικοινωνία

Παράμετρος	Περιγραφή
ch	Αριθμός καναλιού 0 – 31
pw	Εύρος παλμού σε msec (500 – 2500)
time	Χρόνος σε msec ολόκληρης της κίνησης
cr	Χρειάζεται για να σηματοδοτήσει το τέλος της εντολής

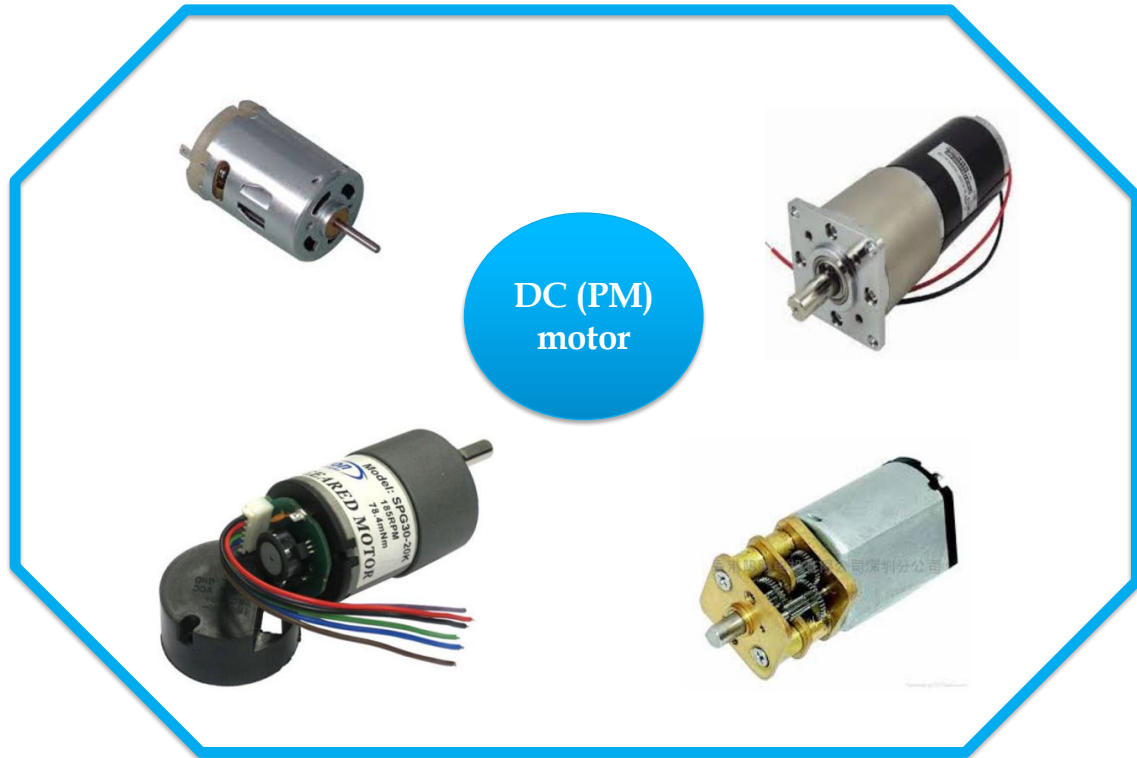
Κίνηση μόνο ενός servo:

#0 P1500 T2000 <cr>

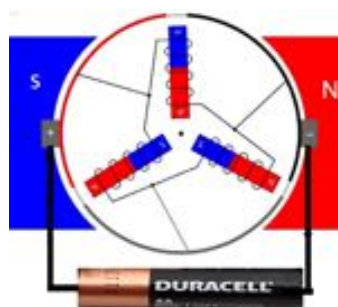
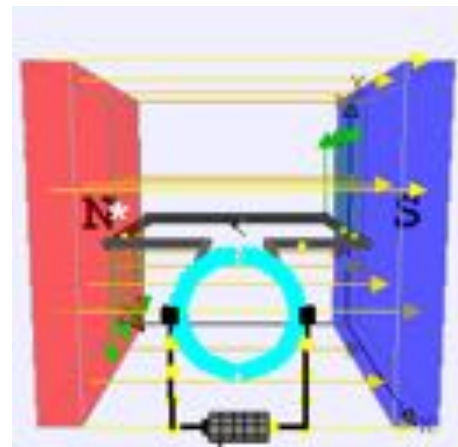
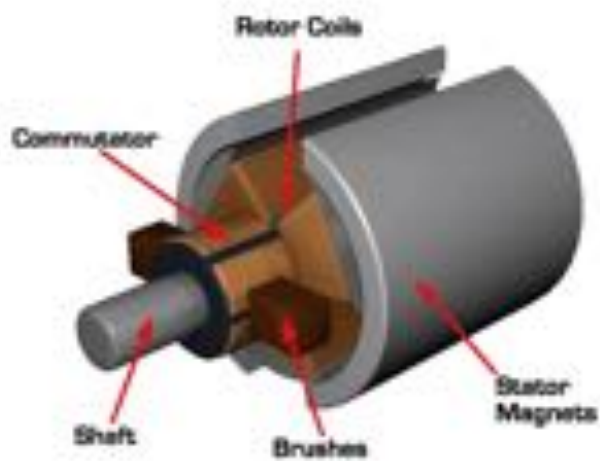
Κίνηση δύο servo ταυτόχρονα:

#0 P500 #1 P2500 T2000 <cr>

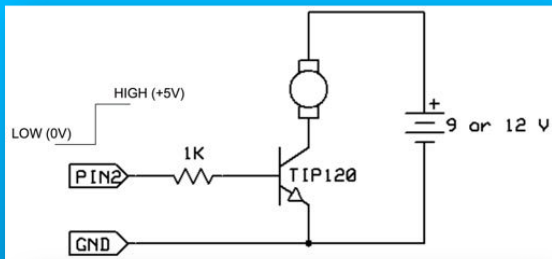
Κινητήρας DC (PM) μόνιμου μαγνήτη

Αρχή λειτουργίας Κινητήρα DC (PM) μόνιμου μαγνήτη

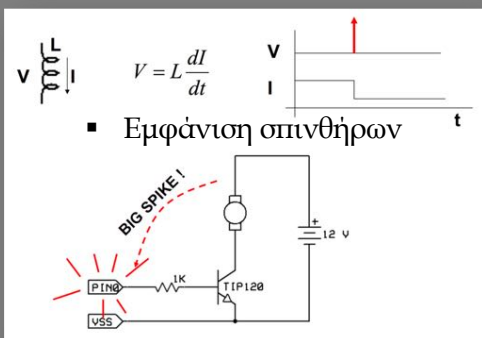
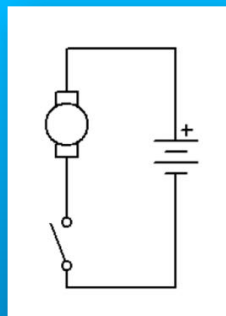

Βασικό κύκλωμα οδήγησης DC κινητήρα με τρανζίστορ και προστασία από υπερτάσεις

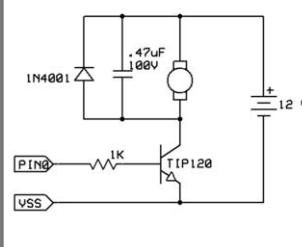
Type	I _{max} (mA)	V _{ce} (V)
2N3904	100	0.2
TIP120	1500	1.5

- Έλεγχος προς μία κατεύθυνση περιστροφής

- Εμφάνιση σπινθήρων

- Αναγκαία η χρήση Flyback diode

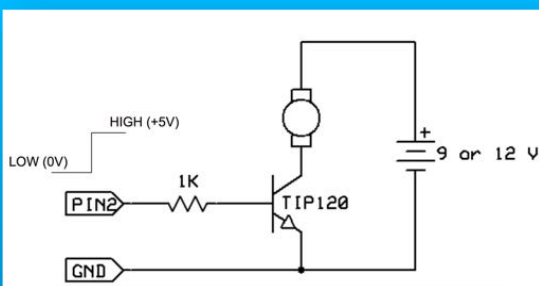

.47, 100V mylar

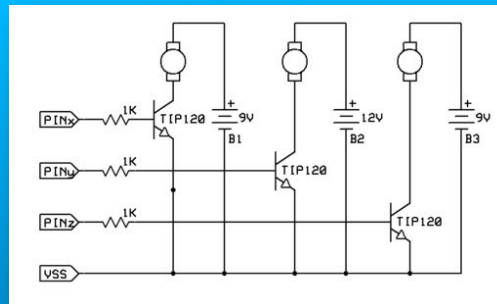
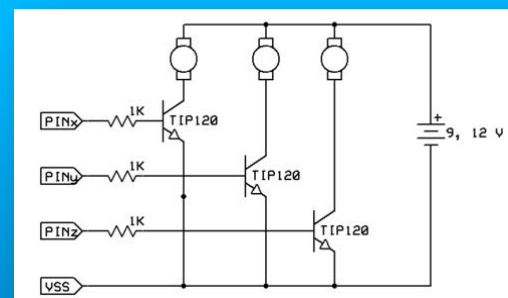
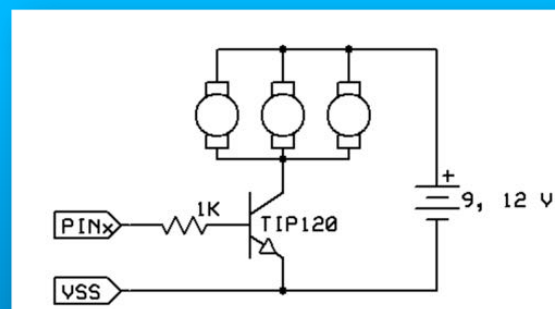

diode

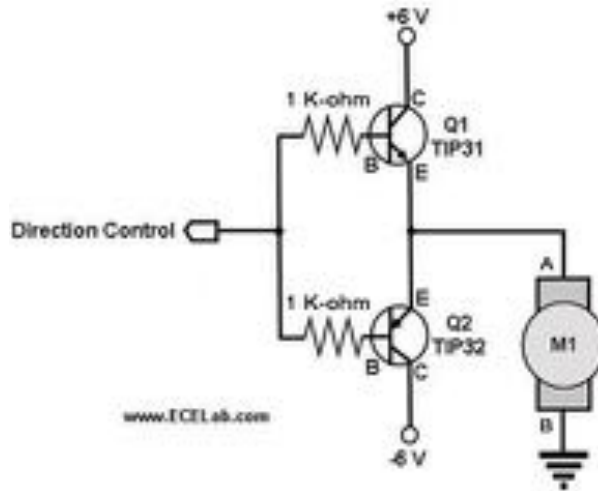
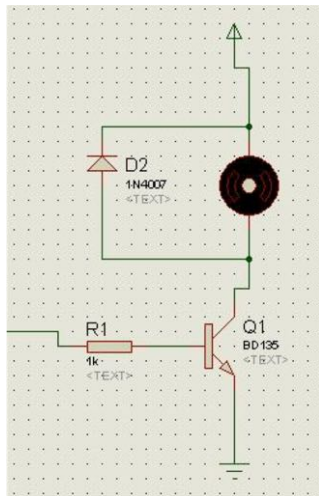
Διάφορα σχήματα οδήγησης DC κινητήρων

Type	I _{max} (mA)	V _{ce} (V)
2N3904	100	0.2
TIP120	1500	1.5

Οδήγηση DC κινητήρα με αλλαγή φοράς περιστροφής

Οδήγηση DC κινητήρων με τρανζίστορ και ρελέ

- Relays great for high current motors
- Watch out for relay coil drain

TIP120 or 2N3904

▪ Περιστροφή προς μία μόνο κατεύθυνση

TIP120 or IRL520 or RELAY

▪ Με έλεγχο της κατεύθυνσης περιστροφής

Με έλεγχο της κατεύθυνσης περιστροφής (αναλυτικό σχέδιο)

